

נקובץ בתכנות 'אקסל':

לקובץ טבלת התוספות הכוללת

כדי לעמוד באופן מדויק על נוסח הפירוש בשלבי השונים, קבענו את נוסח קטעי התוספת על-פי **שמונה** כתבי-יד, שנבדקו בקפדנות ונוסחם הועתק מילה במילה. הקפדנו כי בכל מקום ייבדקו לפחות שלושה כתבי-יד המשקפים את הנוסח הראשון, ולפחות שלושה המייצגים את הנוסח האחרון. ההשוואה המפורטת בין כתבי-יד שנבדקו באה בקובצי 'אקסל' העומדים לרשות הקוראים באתר זה. נוסח הפירושים של הפירוש יסודו בנוסח מהדורת 'מקראות גדולות הכתר', והוא הותאם לגרסת רוב כתבי-יד. במקום שנמצאו הבדלים בין מהדורות הפירוש, נקבע כל נוסח בנפרד. חילופי הגרסה שנראו בעינינו חשובים מובאים בגוף הספר בהקדמה לדיון.

הדרך הזאת – הצגת נוסח הפנים בלויית מבחר חילופי נוסח – אפשרה לנו לתת לקורא נוסח נוח, ברור ומדויק, בלי קיצורי מילים, ובלא מנגנון מסורבל של חילופי נוסח. הנוסחים הדיפלומטיים של שמונה כתבי-יד לפחות שאנו מעמידים לרשות המעיינים בקובצי המחשב, מאפשרים לכל המעוניין בכך לראות בבהירות את הנוסחים שעמדו לפנינו ולבקר את הכרעות הנוסח שלנו.

השוואת הנוסח בשמונה כתבי יד

מחקר אחר על תוספות רמב"ן

זמן קצר לאחר מסירת ספרנו לדפוס הופיע במרשתת אתר המציג אף הוא רשימה של קטעי תוספת בפירוש רמב"ן לתורה. את האתר הזה יצר הלל נובצקי (H. Novetsky), שחקר את הנושא באופן עצמאי בשנים האחרונות:

<http://alhatorah.org/a.html?Parshanim/Medieval/RambanUpdates/0>

יש ברשימותיו קטעי תוספת שלא איתרנו, ואחרים שאינם אלא טעויות מעתיקים. הקטעים האלה טעונים בדיקה מקיפה בכל כתבי-יד, כדרך שעשינו בספרנו בקטעים שבדקנו. הקטעים שהם אכן תוספות שהוסיף רמב"ן ראויים לדיון פרשני מקיף, כדרך שערכנו בספרנו.

